

הַאֲחֵרִים בְּשִׁבְעֵי הֵם עוֹמְדִים, שְׁהוּא סִמָּךְ שֶׁל הָעוֹלָם, וְהוּא צְדִיק, וְזֶה מִשְׁקָה [אֵת הָעוֹלָם] וּמְרוּה אֵת הָעוֹלָם [מִן הַכֹּל] וְזֶן לִכְל, וְעָלִיו כְּתוּב (ישעיה ג) אִמְרוּ צְדִיק פִּי טוֹב פִּי פְרִי מַעֲלָלֵיהֶם יֹאכְלוּ, וְכְתוּב (תהלים קמה) טוֹב ה' לִכְל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הָרִי כְּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. זֶה הוּא הָעַמּוּד שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלָיו וְהוּא מִשְׁקָה לְגֵן הָעֵדֶן, וְהַגֶּן נִשְׁקָה מִמֶּנּוּ, וּמִמֶּנּוּ עוֹשֶׂה פְרוּת. וְכָל הַפְּרוּת פּוֹרְחִים בְּעוֹלָם וְהֵם הַקְּיֹזִים שֶׁל הָעוֹלָם, הַקְּיֹזִים שֶׁל הַתּוֹרָה. וּמִי הֵם? נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים שֶׁהֵם פְּרִי מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וּמִשּׁוֹם כִּף בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים עוֹלוֹת.

וּבְשִׁנְחֻק הַלַּיְלָה, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּא לְגֵן הָעֵדֶן לְהַשְׁתַּעֲשַׁע בָּהֶם. בְּמִי? אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּכֻלָּם. בֵּין אוֹתָם שְׁמִדוֹרָם בְּעוֹלָם הַהוּא, וּבֵין אוֹתָם שְׁיוֹשְׁבֵים בְּמִדוֹרָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, בְּכֻלָּם מִשְׁתַּעֲשַׁע הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּחֻצוֹת הַלַּיְלָה.

בֵּא רֵאָה, הָעוֹלָם שֶׁלְמַעַל צָרִיף אֶת הַתְּעוֹרוֹרוֹתָיו שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. וּכְשֶׁנִּשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים יוֹצְאוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלוֹת לְמַעַל, פֶּלֶן מִתְּלַבְּשוֹת בְּאוֹר שֶׁלְמַעַל בְּדַמּוֹת נִכְבְּדָה, וּבָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשַׁע וְתֹאב לָהֶם, שֶׁהֵם פְּרִי מַעֲשָׂיו, וְעַל זֶה נִקְרָאוּ יִשְׂרָאֵל שְׁיֵשׁ לָהֶם נִשְׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת בְּנִים לְקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יד) בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. בְּנִים וְדֹא, פְּרִי מַעֲשָׂיו.

אָמַר רַבִּי יִיסָא, אֶפְלוּ אוֹתָם שְׁבַע עוֹלָם הַזֶּה [שֶׁל הָאָרֶץ]. אֵיךְ?

הֵכִי הוּא וְדֹא, אָבֵל (הַקָּא) כְּלָהוּ אַחֲרֵינִין בְּשִׁבְעָא (דף פב ע"ב) קִיִּימִי דֹאִיהוּ סִמָּכָא דְעֵלְמָא, וְאִיהוּ צְדִיק וְדֹא אֲשֶׁקִי (לְעֵלְמָא) וְרוּי עֵלְמָא (ס"א מִן כְּלָא) וְזֶן כְּלָא. וְעָלִיהַ כְּתִיב (ישעיה ג) אִמְרוּ צְדִיק פִּי טוֹב פִּי פְרִי מַעֲלָלֵיהֶם יֹאכְלוּ. וְכְתִיב, (תהלים קמה) טוֹב יי לִכְל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הָא כְּתִיב, (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. דָּא הוּא סִמָּכָא דְעֵלְמָא קָאִים עָלֵיהַ, וְאִיהוּ אֲשֶׁקִי לְגַנְתָּא (דְעוּ) וּגְנַתָּא אֲשֶׁתְקִי מַנְיָה וּמַנְיָה עֲבִידָא פִּירִין. וְכְלָהוּ פִּירִין פְּרָחִין בְּעֵלְמָא וְאֲנוּן קִיּוּמָא דְעֵלְמָא קִיּוּמָא דְאוּרִייתָא, וּמֵאֵן נִינְהוּ, נִשְׁמַתְהוּן דְצְדִיקִיָּא דְאֲנוּן פְּרִי עוֹבְדוּי דְקְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וּבְגִין כִּף בְּכָל לַיְלָא וְלַיְלָא נִשְׁמַתְהוּן דְצְדִיקִיָּא סְלִקֵן.

וְכַד אַתְּפִלַּג לַיְלָא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶתִי לְגַנְתָּא דְעֵדֶן לְאֲשְׁתַּעֲשַׁע בְּהוּ. בְּמֵאֵן. אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּכֻלָּהוּ, בֵּין אֲנוּן דְּמְדוּרֵיהוּן בְּהוּא עֵלְמָא, בֵּין אֲנוּן דִּיתְבִי בְּמְדוּרֵיהוּן בְּהוּא עֵלְמָא, בְּכֻלָּהוּ מִשְׁתַּעֲשַׁע בְּהוּ קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּפִלְגוֹת לַיְלָא.

תָּא חֲזִי, עֵלְמָא דְלַעֲיֵלָא אֲצִטְרִיף לְאַתְעֵרוּתָא דְעֵלְמָא תַּתָּא, וְכַד נִשְׁמַתְהוּן דְצְדִיקִיָּא נִפְקִי מֵהוּ עֵלְמָא וְסִלְקִי לַעֲיֵלָא כְּלָהוּ מִתְּלַבְּשֵׁי בְּנְהוּרָא דְלַעֲיֵלָא בְּדִיוּקְנָא יָקָר, וּבְהוּ קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשַׁע וְתֹאִיב לוֹן דְאִינְהוּ פְּרִי עוֹבְדוּי, וְעַל דָּא אֶקְרוּן יִשְׂרָאֵל דֹּאִית לוֹן נִשְׁמַתִּין קְדִישִׁין בְּנִין לְקְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּמָה דְאֶתְ אָמַר (דברים יד) בְּנִים אַתֶּם לַיְי אֱלֹהֵיכֶם, בְּנִים וְדֹאִי אֵיבָא דְעוֹבְדוּי.

אָמַר רַבִּי יִיסָא וְאֶפְלוּ אֲנוּן דְּבְהוּאִי עֵלְמָא

אמר לו, משום שבחצות הלילה כל אותם צדיקי אמת, כלם מתעוררים לקרא בתורה ולשמע את תשבחות התורה. והרי נתבאר שהקדוש ברוך הוא וכל אותם הצדיקים שבתוף גן העדן כלם מקשיבים לקולם, וחוט של חסד נמשך עליהם ביום, שכתוב (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי.

ועל כן התשבחות שעולות בלילה לפניו, זו תשבחת שלמה. בא ראה, בשעה שישראל היו סגורים בבתיהם כשהרג הקדוש ברוך הוא בכוכרי מצרים, היו אומרים הלל ותשבחות לפניו. בא ראה שדוד המלך היה קם בחצות הלילה, שאם תאמר שהיה יושב או שוכב במטתו והיה אומר שירות ותשבחות -

לא, אלא כמו שכתוב (שם קט) חצות לילה אקום להודות לך. אקום ודאי בעמידה להתעסק בשירות ותשבחות של התורה. ומשום כך דוד המלך חי לעולמים, ואפלו בימי מלך המשיח הוא מלך. שהרי שינוי מלך המשיח, אם מן החיים הוא - דוד שמו, ואם מן המתים הוא - דוד שמו. והוא היה מתעורר בבקר בטרם יבא, שכתוב (שם נ) עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר.

בא ראה, כל אותו הלילה ששרה היתה אצל פרעה, באו המלאכים העליונים לומר לקדוש-ברוך הוא בשירות ותשבחות. אמר להם הקדוש ברוך הוא: כלכם לכו ועשו מפות גדולות במצרים, סימן למי שאני עתיד לעשות אחר כך. זה מה שכתוב וינגע ה' את פרעה נגעים גדלים וגו'

בא ראה מה פתוב, ויקרא פרעה

היאך. אמר ליה בגין די בפלגות ליליא כל אנון זפאי קשוט פלהו מתערי למקרי באורייתא ולמשמע תשבחן דאורייתא, והא אתמר דקדשא בריך הוא וכל אנון צדיקיא דבגו גנתא דעדן פלהו צייתין לקליהון, וחוטא דחסד אתמשך עלייהו ביממא דכתיב, (תהלים מב) יומם יצוה יי חסדו ובלילה שירה עמי.

ועל דא תשבחן דסלקין בליליא קמיה דא תושבחה שלים. תא חזי, בשעתא דישראל הוו סגירין בבתייהון פד קטל קדשא בריך הוא בכוריהון דמצראי, הוו אמרי הלילא ותשבחן קמיה.

תא חזי, דדוד מלכא הוה קם בפלגות ליליא, דאי תימא דהוה יתיב או שכיב בערסיה והוה אמר שירין ותושבחן, לא, אלא כמה דכתיב (תהלים קיט) חצות לילה אקום להודות לך. אקום ודאי בעמידה לאתעסקא בשירין ותושבחן דאורייתא. ובגין כך דוד מלכא חי לעלמין, ואפילו ביומי מלכא משיחא איהו מלכא. דהא תנן מלכא משיחא אי מן חייא הוא דוד שמייה ואי מן מתיא הוא דוד שמייה, ואיהו הוה אתער בצפרא עד לא ייתי דכתיב, (תהלים נז) עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר.

תא חזי, פל ההוא ליליא דשרה הות לגביה דפרעה אתו מלאכי עלאי לזמרא ליה לקדשא בריך הוא בשירין ותושבחן, אמר להו קדשא בריך הוא כלכו זילו ועבידו מכתשין רברבין במצרים, רשימו למאן דאנא זמין למעפד לבתר, (דא) מה כתיב וינגע יי את פרעה נגעים גדולים וגו'.

תא חזי, מה כתיב ויקרא פרעה לאברם וגו'.